

Een raadselachtig verkeersbord verklaard

Teksten op verkeersborden moeten kort zijn, maar soms schiet de duidelijkheid erbij in.

ALEX REUNEKER (UNIVERSITEIT LEIDEN)

Foto: Alex Reuneker

“Brug open, motor af”, “Vaart minderen spaart kinderen”. Opschriften op verkeersborden om weggebruikers aan te sporen tot veilig gedrag moeten natuurlijk kort en bondig geformuleerd worden. Meestal worden die korte zinnen goed begrepen, maar uit een kleine rondvraag onder studenten en collega’s blijkt dat het met één bord misgaat: dat met de tekst “Op slot, buit eruit” Hoe komt dat?

Kamer opruimen

Om te begrijpen waarom het misgaat met het ‘buit eruit’-bord, moeten we terug naar het soort zinnetje dat we in onze kindertijd allemaal wel gehoord hebben:

- Als je meegaat boodschappen doen, dan krijg je wat lekkers.
- Als je je kamer niet opruimt, dan krijg je geen zakgeld.

Ieder kind begrijpt dat de eerste zin een belofte is en de tweede een dreigement. Het zijn zogeheten voorwaardelijke zinnen: het eerste deel is een voorwaarde voor het tweede deel.

Vergelijkbare aansporingen moeten ook vaak in het verkeer worden overgebracht, maar borden bieden te weinig ruimte voor lange als-dan-zinnen. Daarom kiezen de makers van die borden voor andere constructies, zoals “Brug open, motor af”. Dat lijken twee losse mededelingen, maar de boodschap is wel degelijk voorwaardelijk: als de brug openstaat, dan moet de motor af.

Gestolen

Uit onderzoek weten we dat twee losse mededelingen gemakkelijk een oorzaak-gevolg-relatie oproepen: ‘Jan vertrok een uur geleden en kwam op tijd’ wordt begrepen als ‘Jan vertrok een uur geleden en kwam daardoor op tijd.’ De stap naar een voorwaarde (als) en consequentie (dan) is dan niet groot: ‘Als Jan op tijd vertrekt, dan komt hij op tijd.’

Op verkeersborden werkt dat principe nóg sterker. Omdat dan bijna altijd een als-dan-relatie gelegd wordt, interpreteer je de borden al snel op deze manier.

- Zwaailicht? Maak ruimte!
- Bij gladheid wordt niet gestrooid.
- Zie je mij, zie ik jou. (waarschuwing voor de dode hoek)
- Wil je blijven leven, wacht dan even. (bij een spoorwegovergang)

Zeker als de persoonsvorm (zie, wil) vooraan staat, zijn mensen geneigd de zin voorwaardelijk te lezen.

Er bestaat dus zoiets als een verkeersbordengrammatica: mensen raken eraan gewend verkeersborden die bestaan uit twee korte mededelingen als voorwaardelijke zinnen te interpreteren. “Zwaailicht? Maak ruimte!” wordt ‘Als je een zwaailicht ziet, moet je ruimte maken’, “Bij gladheid wordt niet gestrooid” wordt ‘Als het glad is, wordt er niet gestrooid’, etcetera. Het bord “Op slot, buit eruit” vormt echter een uitzondering, want de voorwaardelijke lezing ‘Als je de auto op slot doet, dan is straks de buit eruit’ snijdt geen hout. Dat het woord buit vaak gebruikt wordt voor spullen die al gestolen zijn, draagt bij aan

de verwarring. Na enige vertwijfeling volgt uiteindelijk het besef dat de door de verkeersbordengrammatica gesteunde lezing niet juist kan zijn en dat wordt bedoeld: 'Doe je auto op slot én haal je spullen eruit.'